

پوست ..... بیوست
شماره ..... شماره
تاریخ ..... تاریخ

دستور العمل انجام معاینات سلامت شغلی

این دستور العمل بر اساس قوانین و اسناد بالادستی مربوطه از جمله بندهای ۲، ۷ و ۸ سیاست های کلی سلامت ابلاغی مقام معظم رهبری، ماده های ۷۲، ۷۴ قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و بندهای ۲، ۱۲، ۱۴، ۱۶ ماده یک قانون تشکیلات و وظایف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به منظور افزایش دسترسی و پوشش عادلانه و مطلوب خدمات مراقبت های سلامت شاغلین تدوین گردیده است.

فصل اول - کلیات

ماده (۱) هدف

حفظ و ارتقاء سطح سلامت نیروی کار به عنوان یکی از معیارهای توسعه پایدار در کشور، افزایش دسترسی و پوشش عادلانه در زمینه مراقبت های سلامت شاغلین، انجام معاینات سلامت شغلی با کیفیت مناسب و هزینه اثربخشی قابل قبول زیر نظر دانشگاه ها و دانشکده های علوم پزشکی.

ماده (۲) دامنه

کلیه شاغلینی که به اقتضای نوع کار اعم از صنعتی، کشاورزی، خدماتی و نظایر آن در معرض بروز بیماری های ناشی از کار قرار دارند.

ماده (۳) مسئول نظارت بر اجرای آیین نامه

نظارت عالی با مرکز سلامت محیط و کار وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی می باشد و معاونت های بهداشت دانشگاه ها و دانشکده های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کشور مسئولیت اجرا و نظارت در حوزه تحت پوشش خود را دارند.

پوست ..... پیوست
شماره ..... شماره
تاریخ ..... تاریخ

ماده ۴) تعاریف

وزارت: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
دانشگاه: دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی کشور
دانشکده: دانشکده های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی کشور
معاون بهداشت: معاون بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت های بهداشت: معاونت های بهداشت دانشگاه ها/ دانشکده های علوم پزشکی
معاون درمان: معاون درمان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت های درمان: معاونت های درمان دانشگاه ها/ دانشکده های علوم پزشکی
مرکز: مرکز سلامت محیط و کار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاینات سلامت شغلی: معایناتی که پس از تشکیل پرونده پزشکی، از شاغلینی که به اقتضای نوع کار در معرض بروز بیماری های ناشی از کار قرار دارند، انجام می گیرد.
واحد کاری: محلی که شاغلین آن مشمول معاینات سلامت شغلی می باشند.
مراکز/ اشخاص مجاز: مراکز و اشخاصی که مطابق این دستورالعمل دارای اجازه انجام معاینات سلامت شغلی هستند.
مجوز: سندی که به موجب آن اجازه معاینات سلامت شغلی توسط دانشگاه ها/ دانشکده های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی صادر می گردد.

ماده ۵) ارائه دهنده خدمت

پزشکان متخصص طب کار و پزشکان عمومی در قالب مطب
پزشکان متخصص طب کار و پزشکان عمومی در قالب واحد کاری
متخصصین طب کار در قالب مراکز تخصصی خصوصی یا مراکز تخصصی دانشگاهی، آموزشی
پزشکان خانواده در مراکز خدمات جامع سلامت

فصل دوم - صدور مجوز و حدود فعالیت

ماده ۶) شرایط صدور مجوز معاینات سلامت شغلی

پست پیوست
شماره
تاریخ

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

- ۱-۶- صدور مجوز معاینات سلامت شغلی برای پزشکان در قالب مطب یا واحد کاری منوط به ارائه مدارک زیر به معاونت های بهداشت مربوطه می باشد.
- گواهینامه یا دانشنامه فراغت از تحصیل در مقطع تخصص طب کار یا پزشکی عمومی
  - پروانه مطب برای همان منطقه
  - گواهی بازآموزی دوره ۵ روزه مدون طب کار (صرفاً جهت پزشکان عمومی)
  - قرارداد تمام وقت یا پاره وقت با واحد کاری (در مواردی که مجوز معاینات برای واحدهای کاری صادر می شود)
  - حسن انجام کار صادره از معاونت های بهداشت (در مواردی که اعتبار مجوز پایان یافته است و نیاز به صدور مجوز جدید می باشد)
  - پزشکان عمومی دوره دیده متقاضی نبایستی دارای سایر پروانه ها مانند DIC، MMT و نظایر آن باشند و یا بعد از صدور پروانه معاینات سلامت شغلی متقاضی سایر پروانه ها یا فعالیت های مذکور گردند.
- تبصره ۱:** معاونت های بهداشت مکلفند پس از دریافت مدارک، حداکثر ظرف مهلت ۳۰ روز کاری نسبت به بررسی مدارک و صلاحیت متقاضی اقدام نمایند. در غیر این صورت (در صورت عدم احراز شرایط)، دلایل عدم احراز را به طور کتبی به متقاضی اعلام نمایند.
- تبصره ۲:** مجوز معاینات سلامت شغلی برای مطب صرفاً در صورت نیاز منطقه (که تشخیص آن بر اساس ضوابطی خواهد بود که معاون بهداشت یا مرکز اعلام خواهد کرد) صادر خواهد گردید.
- تبصره ۳:** در صورت وجود درخواست هایی از سوی پزشکان عمومی و متخصصین طب کار جهت دریافت مجوز معاینات سلامت شغلی در یک محدوده دانشگاهی، اولویت صدور مجوز، با متخصصین طب کار می باشد.
- تبصره ۴:** در مناطقی که کلیه معاینات سلامت شغلی (پوشش صددرصدی) توسط پزشکان عمومی دارای مجوز صورت می گیرد، چنانچه متخصص طب کار نیز متقاضی دریافت مجوز معاینات سلامت شغلی در آن مناطق باشد، صرف نظر از نیاز یا عدم نیاز منطقه، می بایست مجوز برای متخصص طب کار نیز صادر گردد.
- ۲-۶- مراکز تخصصی طب کاری اجازه فعالیت خواهند داشت که مطابق آیین نامه تأسیس مراکز تخصصی طب کار، از معاونت های درمان پروانه بهره برداری و مسئولیت فنی دریافت نمایند. معاونت های درمان مکلفند بلافاصله پس از صدور پروانه نسخه ای از آن را به معاونت های بهداشت مربوطه جهت ثبت در سامانه ارسال نمایند.

پوست پیوست
شماره .....
تاریخ .....

۶-۳- معاونت های بهداشت مکلف به اعلام اسامی مراکز و مطب های دارای مجوز معاینات سلامت شغلی به واحد های کاری و مراجع ذیربط و فراهم آوردن زمینه فعالیت مطلوب برای آنها خواهند بود. پروانه بهره برداری صادره از معاونت های درمان به منزله مجوز فعالیت مراکز از سوی معاونت های بهداشت می باشد.

تبصره ۱: تکلیف معاونت های درمان به ارسال نسخه ای از پروانه صادره برای مراکز، مانع از مراجعه مستقیم مراکز برای ارائه پروانه بهره برداری به معاونت های بهداشت نبوده و معاونت های یاد شده پس از دریافت پروانه مزبور، صرفاً موظف به اقدامات لازم بر اساس پروانه ارائه شده می باشند.

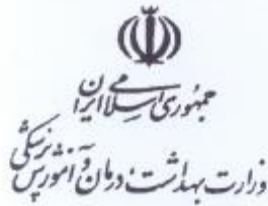
تبصره ۲: در حوزه معاینات سلامت شغلی، این مراکز تحت نظارت معاونت بهداشت در دانشگاهها می باشند.

تبصره ۳: مراکز تخصصی طب کار دارای پروانه بهره برداری از هر یک از معاونت های درمان دانشگاه های علوم پزشکی مستقر در شهر تهران اجازه فعالیت در استان تهران را دارند. معاونت های بهداشت دانشگاه های مذکور مکلفند ضمن اعلام اسامی مراکز مذکور به واحد های کاری و مراجع ذیربط، زمینه مطلوب فعالیت برای این مراکز را فراهم آورند. ضمناً ضوابط اجرایی این بند مطابق مفاد شیوه نامه اجرایی خواهد بود.

۶-۴ - مدت اعتبار مجوز جهت انجام معاینات سلامت شغلی برای پزشکان عمومی حداکثر دو سال و برای پزشکان متخصص حداکثر ۵ سال می باشد.

ماده (۷) حدود فعالیت

- ۷-۱ - کلیه پزشکان متخصص طب کار و پزشکان عمومی که مجوز معاینات سلامت شغلی در مطب را دارند، صرفاً مجاز به انجام معاینات در محل مطب خود هستند.
- ۷-۲ - کلیه پزشکان متخصص طب کار و پزشکان عمومی دارای مجوز معاینات در قالب واحدهای کاری، مجاز به انجام معاینات سلامت شغلی حداکثر در ۴ واحد کاری در سال می باشند.
- تبصره: کلیه پزشکان موضوع این دستورالعمل (اعم از پزشکان عمومی و متخصص) صرفاً می توانند در قالب یک مجوز (مطب یا واحد کاری یا مرکز تخصصی) و در چارچوب مفاد این دستورالعمل ارائه خدمت نمایند.
- ۷-۳ - پزشکان دارای سایر مدارک تخصصی پزشکی مجاز به انجام معاینات سلامت شغلی نمی باشند.
- ۷-۴ - علاوه بر اشخاص / مراکز مجاز، کلیه مراکز خدمات جامع سلامت وابسته به دانشگاه ها و دانشکده های علوم پزشکی در صورت دارا بودن پزشک عمومی دارای شرایط مندرج در بند ۱-۶ این دستورالعمل می توانند در محل مراکز خدمات جامع سلامت نسبت به معاینات دوره ای سلامت شغلی اقدام نمایند.

پوست ..... پیوست
شماره ..... شماره
تاریخ ..... تاریخ

تبصره: مراکز خدمات جامع سلامتی می توانند معاینات سلامت شغلی انجام دهند که شرایط لازم از جمله پزشک دوره دیده معاینات سلامت شغلی، کارشناس بهداشت حرفه ای، واحد شنوایی سنجی به همراه کارشناس شنوایی سنج و واحد آزمایشگاه را دارا باشند.

ماده ۸) سقف مجاز انجام معاینات

۸-۱ - سقف انجام معاینات سلامت شغلی توسط متخصصین طب کار و پزشکان عمومی دارای مجوز معاینات سلامت شغلی ۵۰۰۰ نفر در سال می باشد.

۸-۲ - انجام معاینات توسط مراکز تخصصی طب کار به شرط دارا بودن حداقل سه پزشک عمومی ۱۷۰۰۰ نفر در سال می باشد.

تبصره ۱: پزشکان مجازند هر ماه حداکثر یک دوازدهم بعلاوه ۱۰٪ ظرفیت سالانه تعیین شده برای معاینات سلامت شغلی را انجام دهند.

تبصره ۲: مراکز تخصصی طب کار وابسته به دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی که آموزش دستیاب طب کار دارند تابع مقررات آموزشی مربوطه بوده و سقف مجاز معاینات مشابه مراکز تخصصی در بند ۸-۲ می باشد ولی به ازای هر هیات علمی (غیر از مسئول فنی) ۴۰۰۰ نفر به سقف تعیین شده اضافه می شود.

تبصره ۳: در هنگام معاینات در مراکز تخصصی طب کار، حضور پزشک مسئول فنی مرکز الزامی می باشد.

تبصره ۴: نحوه انجام معاینات در محل واحد کاری توسط مراکز تخصصی طب کار، متعاقباً توسط مرکز سلامت محیط و کار اعلام خواهد شد.

فصل سوم - مشمولین و نحوه ارائه خدمات سلامت شغلی

ماده ۹) چگونگی انجام معاینات

ماده ۹-۱ - معاینات دوره ای سلامت شغلی برای شاغلین مشمول "راهنمای خطر ابتلا به بیماری به اقتضای نوع کار" (پیوست ۱) باید حداقل به صورت سالیانه توسط پزشک متخصص طب کار و یا پزشک عمومی دارای مجوز معاینات سلامت شغلی انجام گردد.

پوست پیوست
شماره شماره
تاریخ تاریخ

ماده ۲-۹- در مشاغلی که راهنما/ روش خاص معاینات دارند، معاینات در چارچوب راهنماهای ابلاغی از مراجع ذیربط انجام خواهد شد (نظیر معاینات رانندگان، خلبان ها، کارکنان صنعت هوا و فضا، انرژی اتمی که دارای پروتکل های مخصوص ملی و بین المللی می باشند).

۲-۹- کشاورزان، قالیبافان و سایر مشاغل روستایی می توانند معاینات سلامت شغلی خود را به صورت سالیانه از طریق نظام شبکه و پزشک خانواده با رعایت مقررات نظام ارجاع، انجام داده و گزارش های مربوطه به صورت سالیانه به واحد بهداشت حرفه ای معاونت بهداشت منعکس گردد.

تبصره ۵: ضوابط اجرایی این بند در شیوه نامه اجرایی ذکر خواهد شد.

۴-۹- واحد های کاری غیر صنعتی مانند کارکنان دولت، می توانند خدمات سلامت شغلی را از تمامی افراد و مراکز مجاز به انجام معاینات سلامت شغلی دریافت نمایند.

۵-۹- تعیین تناسب شغلی و نظریه نهایی برای شاغلین مشمول "راهنمای خطر ابتلا به بیماری به اقتضای نوع کار" در واحدهای کاری با مواجهات خطرناک (ریسک) غیر قابل تحمل از قبیل مواد سرطان زا و تراتوژن همچون آزبست، سیلیس، فلزات سنگین، ترکیبات نورو توکسیک، اشعه یونیزان و شاغلین فعال در مشاغل حساس از نظر ایمنی که مسئولیت جان افراد را به عهده دارند (Safety Sensitive) می بایست توسط متخصص طب کار صورت پذیرد.

تبصره ۱: مشاغل حساس (Safety Sensitive) ذکر شده به صورت سالیانه، به پیشنهاد مرکز سلامت محیط و کار و تأیید معاونت بهداشت وزارت متبوع به دانشگاه های علوم پزشکی ابلاغ می گردد.

تبصره ۲: در استان هایی که دسترسی به خدمات تخصصی طب کار وجود ندارد، تا زمان فراهم شدن این امکان، شاغلین مشمول بند ۵-۹ میتوانند خدمات معاینات سلامت شغلی را از سایر مراکز/افراد مجاز به انجام معاینات دریافت نمایند.

فصل چهارم - آزمایشات و خدمات پاراکلینیک

ماده ۱۰) لزوم انجام کلیه اقدامات آزمایشگاهی و پاراکلینیکی بر اساس شواهد علمی و تنها در صورت ضرورت و ذکر علت انجام می پذیرد.

ماده ۱۱) انجام تست های پاراکلینیک از جمله اسپیرومتری، ادیومتری، انواع رادیوگرافی، آزمایش های تشخیصی طبی و نظایر آن بر اساس ضوابط و دستورالعمل های جاری معاونت درمان صورت می گیرد و نیز تفسیر تست هایی نظیر اسپیرومتری و ادیومتری بر اساس ضوابط و مقررات ابلاغی معاونت یاد شده انجام خواهد شد.

پوست پیوست
شماره
تاریخ

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت و درمان امور پزشکی

ماده ۱۲) نحوه انجام آزمایشات و اقدامات تشخیصی

۱-۱۲- انجام ادیومتری صرفاً برای کارگران دارای مواجهه با سر و صدای بیش از حد مراقبت (اقدام) براساس آخرین ابلاغ کتابچه حدود مجاز و افراد با مواجهه با مواد شیمیایی اتوتوکسیک، افراد با حساسیت بالا به سر و صدا، کارگران با افت شنوایی مطابق پرونده پزشکی، و همچنین مشاغلی که شتوایی شاغل جنبه ایمنی داشته باشد.

۲-۱۲- انجام اسپیرومتری صرفاً در افراد با مواجهه با آلاینده های تنفسی، افراد دارای سابقه بیماری های تنفسی مطابق پرونده پزشکی و افراد نیازمند تعیین ظرفیت ریوی با توجه به نیاز شغلی نظیر شغل های نیازمند استفاده از رسپیراتور.

۳-۱۲- انجام آزمایشات پاراکلینیک با در نظر گرفتن دستورالعمل برنامه ملی پیشگیری و کنترل بیماری های غیر واگیر ابلاغیه معاون بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و تأمین مستندات سلامت پایه فرد

۴-۱۲- انجام نوار قلب صرفاً در شاغلین دارای مواجهه کاردیوتوکسیک و شاغلین دارای سابقه بیماری های قلبی بر اساس پرونده پزشکی و یا شک به بیماری قلبی در حین معاینه و یا در نظر گرفتن شرایط سنی و فاکتورهای خطر قلبی- عروقی

۵-۱۲- انجام سایر اقدامات پاراکلینیک مستند بر نوع مواجهات شناسایی شده و نیاز شاغل با ذکر علت تبصره: انجام هر یک از موارد ذکر شده در بندهای ۱-۱۲، ۲-۱۲، ۳-۱۲ و ۴-۱۲ برای افراد غیر مشمول ممنوع می باشد.

فصل پنجم - تکالیف و اختیارات

ماده ۱۳) کلیه پزشکانی که دارای مجوز انجام معاینات سلامت شغلی در محل واحد کاری می باشند موظفند پیش از انجام معاینات، اطلاعات درخواست شده ابلاغی از طرف مرکز را در سامانه جامع بازرسی مرکز ثبت کنند.

ماده ۱۴) ثبت اطلاعات معاینات سلامت شغلی موضوع این دستورالعمل در قالب فرم ها و موارد ابلاغی مرکز، پس از انجام معاینات مذکور توسط پزشکان و مراکز موضوع این دستورالعمل در سامانه جامع بازرسی الزامی است.

پوست پیوست
شماره
تاریخ

ماده ۱۵) معاونت های بهداشت مکلفند ضمن ثبت اطلاعات ارائه دهندگان خدمات معاینات سلامت شغلی در سامانه جامع بازرسی، نسبت به نظارت بر صحت ثبت اطلاعات از سوی ارائه دهندگان خدمات مذکور در سامانه، جمع آوری اطلاعات شاغلین موضوع این دستورالعمل و تهیه گزارش از نحوه صدور مجوزها اقدام نموده و هر شش ماه یکبار گزارش تحلیلی آن را کتباً به مرکز گزارش نمایند.

ماده ۱۶) مرکز موظف است براساس سیاست ها و اولویت های وزارت متبوع پس از تدوین برنامه های سلامت شاغلین نسبت به برنامه ریزی، پایش، نظارت و ارزشیابی این فرایندها در دانشگاه ها/دانشکده های علوم پزشکی اقدام نماید.

ماده ۱۷) پزشکان و مراکز دارای مجوز لازم است حداقل ۳ روز قبل از شروع معاینات، برنامه اجرایی معاینات مذکور را به مرکز بهداشت حوزه مربوطه اعلام نمایند.

فصل ششم - تخلفات

ماده ۱۸) استفاده از عناوین مجعول و خلاف واقع توسط پزشکان و مراکز موضوع این دستورالعمل تخلف محسوب می گردد و معاونت های بهداشت و درمان مکلفند در صورت مشاهده موارد تخلف را پیگیری قانونی نمایند.

ماده ۱۹) در صورت تخلف مراکز تخصصی طب کار، متخصصین و پزشکان عمومی دارای مجوز معاینات سلامت شغلی از هر یک از مفاد این دستورالعمل و سایر ضوابط و مقررات مرتبط، پس از سه نوبت تذکر کتبی با فواصل حداقل یک ماهه از سوی معاونت های بهداشت مربوطه و در صورت عدم اصلاح، موضوع در کمیته ای مرکب از معاون بهداشت دانشگاه، کارشناس مسئول بهداشت حرفه ای، یک نفر متخصص طب کار با معرفی مرکز، رییس بازرسی و رسیدگی به شکایات دانشگاه و مدیر دفتر حقوقی دانشگاه بررسی و در صورت لزوم با تشخیص اکثریت اعضاء کمیته مذکور، مجوز و پروانه صادره جهت ابطال به مراجع قضایی ارجاع خواهد شد. مراکز تخصصی طب کار، متخصصین و پزشکان عمومی دارای مجوز معاینات سلامت شغلی تا زمان تعیین تکلیف از سوی مراجع قضایی از لیست پزشکان و مراکز مجاز معاینات دوره ای سلامت شغلی حذف خواهند شد.

پست پیوست
شماره .....
تاریخ .....

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

ماده ۲۰ از زمان ابلاغ این دستورالعمل، بخشنامه "معاینات سلامت شغلی" به شماره ۱۰۰/۱۸۷ مورخ ۱۳۹۲/۲/۱۱ و سایر آیین نامه های مرتبط با معاینات سلامت شغلی قبل از آن ملغی بوده و ارائه دهندگان خدمات معاینات سلامت شغلی در طی ۶ ماه می بایست وضعیت خود را با این دستورالعمل انطباق دهند.

ماده ۲۱ شیوه نامه اجرایی موضوع این دستورالعمل ظرف مدت ۳ ماه تهیه و ابلاغ خواهد شد.

ماده ۲۲ مسؤولیت اجرای این دستورالعمل در دانشگاه ها / دانشکده ها بر عهده ریاست دانشگاه / دانشکده و معاونت های بهداشت بوده و نظارت بر حسن اجرای آن در سراسر کشور بر عهده مرکز سلامت محیط و کار معاونت بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می باشد.

دکتر علیرضا رئیسی

معاون بهداشت

د